

CHODOV Kostel sv. Vavřince

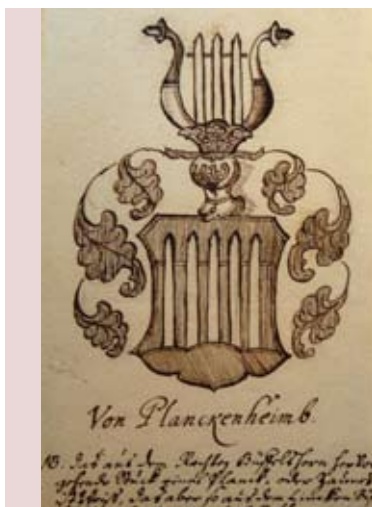
Starý chodovský kostel

První chodovský kostelík vznikl, zřejmě v souvislosti s činností mnichů z kláštera ve Waldsassenu, již někdy ve 12. století. První písemné doklady o existenci chodovského kostela máme až ze 14. století, kdy se v záznamech objevují první jména místních farářů. Pokud bychom tento kostel hledali, našli bychom jej přibližně v místech, kudy dnes prochází silnice z Karlových Varů. V polovině 17. století tento kostelík do základů vyhořel.

„V roce 1654 na vigilii svatého Bartoloměje (tedy 24. 8. 1654) byl z dopuštění božího kostel v Dolním Chodově úderem blesku do věže zapálen a zcela vyhořel. Žár ohně a plamenů byl tak silný, že roztavil zvony a zhroutilo se i zdivo, ze kterého zůstal stát jen šest sáhů dlouhý kus. Tyto zbytky byly zbořeny a bylo nutno vybudovat od základů kostel nový.“

Již v roce 1658 byl postaven nový svatostánek, jehož stavbu zaplatil chodovský pán Johann Wilhelm von Plankenheim. Když ale v roce 1715 nastupuje v Chodově do úřadu nový farář Michael Hönig, stěžuje si na to, že kostelík je v havarijním stavu a prosí důrazně vrchnost o zásah. Zastánce nalézá v majiteli panství Franzi Flaminovi von Plankenheim (1677 - 1733). O kladném vztahu rodu Plankenheimů k církvi svědčí i to, že v roce 1718 jim osobně papež Kliment XI. daroval svaté relikvie - třísky z kříže, na kterém zemřel Kristus a úlomky kostí svatého Vavřince, svatého Šebestiána a svaté Barbory. Tyto relikvie byly uloženy v chodovském kostele.

O pár let později se již ve starém kostele pro jeho špatný stav nedají sloužit mše, a tak je konečně rozhodnuto postavit nový kostel. Farář Hönig k tomu zaznamenal „V roce 1725, 23. července na den sv. biskupa a mučedníka Apollináře, byl ke zdejšímu novému farnímu kostelu sv. Vavřince, milostivým panem Franzem Flaminem von Plankenheim [...] základní kámen položen. Tento byl mnou, farářem Michaelem Hönigem, posvěcen.“

Erb rodu Plankenheimů
(foto: Ivana Sarkányová)

Výstavba nového kostela svatého Vavřince (1725 – 1846)

Rytíř von Plankenheim si jako stavitele kostela vybral Wolfganga Braunbocka, v regionu již celkem proslaveného architekta, který se společně s Kryštofem Dientzenhoferem podílel na výstavbě premonstrátského kláštera v Teplé, nebo Chlumu svatě Maří. Stavitel se rozhodl pojmut nový chrám jako velkolepou jednolodní stavbu ve vrcholně barokním stylu. V době, kdy ve vesnici Chodov žilo něco kolem tří set obyvatel, rozhodli se Plankenheimové postavit kostel, který se stane nesmrtelným pomníkem jejich rodu pro budoucí generace.

První potíže při stavbě nastaly krátce po jejím začátku. Stavitel Brauenbock zjistil, že kostel bude stát na jílovém podloží, které se začalo posouvat již krátce po položení prvních kamenů. Rozhodl se proto do půdy pod budoucí stavbou zarazit pět set dubových a olšových kůlů, na kterých vytvořil dřevěný rošt, jehož samotná příprava zabrala dva roky práce. Teprve na ten se začaly pokládat kamenné základy stavby. Tato metoda se ukázala jako úspěšná, stavbu kostela však několikrát prodražila a prodloužila. Navíc v roce 1729 umírá původní stavitel a stavbu přebírá jeho syn Ondřej Brauenbock.

Přes technické i finanční obtíže se v roce 1731 povedlo zastřešit presbyterium. V roce 1733 je kostel dokončen jen z poloviny, rodina chodovského pána je zcela bez prostředků a prosby k pražskému arcibiskupovi o pomoc nebyly vyslyšeny. Tyto poslední neúspěchy zřejmě uspíšily smrt donátora stavby. K datu 7. května 1733 si do farní kroniky farář Hönig zapsal „...ve věku 56 let byl z tohoto světa k věčnému klidu povolán vysoce rozený rytíř a pán Franz Flamin Johann von Plankenheim, pán na Dolním i Horním Chodově. Dne 9. května byly jeho ostatky uloženy v novém kostele do hrobky, která byla dokončena jen pět dní před tím.“

První mše svatá byla v novém kostele sloužena jen několik týdnů po smrti Franze Flamina von Plankenheim. Stalo se tak v den památky svatého mučedníka Vavřince, desátého dne měsíce srpna, roku 1733.

Náhrobek B. Unruhera
(foto: Vladislav Podracký)

Farář Michaelu Hönigovi připadl těžký úkol pokračovat ve stavbě bez svého podporovatele a hlavního sponzora. Kostel, byť nedokončený, začal sloužit svému účelu. Ze starého kostela byla do nového přenesena část vybavení, včetně hlavního oltáře, zvonů, některých soch a náhrobku Bernharda Unruhera z roku 1573, který byl zabudován do zdi věže.

Konec všem nadějím na rychlé dokončení stavby pak učinil rok 1736, kdy se farář Hönig ujímá úřadu vikáře v Hroznětíně a musí proto Chodov opustit. Nástupci faráře Höniga se, jak praví kronika „...věnovali více energie svému nerušenému a klidnému životu, než věcem církevním a stejně tak nový patron kostela, město Loket, nejevilo žádný zájem na pokračování a dokončení stavby. Tak se stalo, že kostel zůstal jen z poloviny dokončen dlouhých sto let.“

Ke změně došlo až v roce 1827, kdy se úřadu chodovského faráře ujímá Georg Schön. I když se patron kostela (město Loket) zdráhal přispět na dokončení stavby, podařilo se dát dohromady ve farnosti dostatek prostředků a v roce 1837 byl kostel konečně dokončen i z venku, byla upravena fasáda a byla nově šindelem pokryta střecha.

Přáním mnoha farníků bylo odstranění dřevěného stropu a dokončení klenutého stropu v hlavní lodi kostela. Samotné práce začaly až v roce 1845 pod vedením loketských mistrů stavitelů Franze Schidla a Franze Gelinka. Během těchto prací byla vybudována i klenba nad chorem a u hlavního vchodu byla vystavěna terasa s kamennými schody a železným zábradlím. Teprve v roce 1846 můžeme kostel v Chodově považovat za úplně dokončený. Slavnostní otevření se konalo 8. listopadu 1846.

Chodov 1897

Chodovský kostel, problémy s jeho statikou a rekonstrukce

Velké problémy byly po celou dobu existence kostela se statikou budovy. Kostel byl vystavěn na nestabilním jílovém podloží, což negativně ovlivnilo stabilitu stavby. Vážně se situace zhoršila v 19. století, kdy se v okolí kostela začalo ve větším množství těžit a dochází tak k poklesu spodní vody, která chránila dřevěné piloty pod kostelem.

První velká oprava kostela proto přišla již v roce 1865 a jejím zadavatelem byla radnice v Lokti. Důvodem byly praskliny ve zdech a to zejména v presbyteriu a v hrobce, na které upozornil farář. V roce 1890 pak proběhla další oprava, na jejíž úhradu byla vyhlášena sbírka.

Vzhledem k tomu, že vznik dalších trhlin neustal, spustily kostelní správa a patronátní město nové šetření. Na základě toho pak bylo na kostele navrženo a ve 30. letech realizováno několik stavebních zajišťovacích prací.

Po druhé světové válce a vysídlení původního německého obyvatelstva začal kostel rychle chátrat a koncem 60. let byl v katastrofálním stavu. Společně s výstavbou panelových domů v ulici pod kostelem se dalo znovu do pohybu podloží a kostel začal hrozit zřícením. V sedmdesátých letech proběhla nákladná rekonstrukce a pilotáž kostela, která sice zachovala stavbu, ale poškodila vnitřní vybavení budovy.

Koncert v kostele (foto: Ivana Sarkányová)

Na přelomu milénia byl kostel ve velice zanedbaném stavu, zatékalo do něj a vnější omítky opadávaly i s kusy zdiva. Jelikož nebylo v silách chodovské římsko-katolické farnosti zajistit potřebné finance na jeho generální opravu, došlo v závěru roku 2005 k dohodě, na jejímž základě byl kostel sv. Vavřince převeden do majetku města Chodov. Město Chodov realizovalo rozsáhlou opravu kostela od května do listopadu roku 2006. Při ní byla zejména rekonstruována střecha, byly opraveny vnější omítky, vitráže oken a kamenné prvky, včetně vstupního schodiště a také byly vyměněny či repasovány všechny dveře.

Oltář s obrazem sv. Vavřince (foto: Vladislav Podracký)

Text: Miloš Bělohávek

Foto: autoři u jednotlivých snímků

Vydalo: Město Chodov 2014

Popis stavby

Kostel svatého Vavřince je barokní jednolodní chrámová stavba, jejíž kněžiště je orientováno k východu. Na západní straně kostela pod věží byl původně plánován vstupní portál, odkud by vedlo schodiště na úpatí kostelního návrší. Z finančních důvodů však byl nakonec vchod zbudován na jižní straně lodi. Nad západním průčelím je hranolová věž vysoká 37 metrů.

Vnitřek kostela je opticky rozčleněn pilastry, které jsou umístěny po jeho obvodu. Nad presbytářem byla vynešena kupole s freskou a po jeho stranách se nacházejí čtvercové prostory panské oratoře a sakristie. V zadní části kostela je nově zpřístupněný prostor pod kruchtou, kterému dominuje kříž s ukřižovaným Kristem v životní velikosti, který kostelu věnoval podnikatel a mecenáš Karl Pleier ze Smolnice.

Strop hlavní lodě dříve zdobily nástěnné malby s novozákonními výjevy, byly však nenávratně zničeny během rekonstrukce kostela ve druhé polovině 20. století. Vitrážová okna pocházejí z počátku 20. století a kostelu je darovali významní chodovští podnikatelé. Mezi jinými první starosta města Karl Fenkl, továrník Anton Langer nebo lékárník Anton Zeidler.

Jedno z vitrážových oken
(foto: Ivana Sarkányová)

Freska v klenbě presbytáře

Klenba presbytáře je ozdobena vrcholně barokní freskou Korunování Panny Marie od hornoslavkovského umělce Eliáše Dollhopfa. Ve středu malby dochází k samotnému výjevu korunovace Panny Marie svatou Trojicí (otcem, synem a duchem svatým), kterému pod Pannou Marií přihlíží svatý Vavřinec, který v ruce drží rošt - symbol své mučednické smrti. Tento rošt byl bohužel při neodborné přemalbě fresky zčásti zakryt a jde vidět jen matně. V kruhu kolem výjevu jsou pak apoštolové se svými atributy. Do malby bylo v minulosti zřejmě několikrát neodborně zasahováno a malba tak ztratila hodně ze své barokní dynamiky a autentičnosti. V rozích pod klenbou byla vyobrazení čtyř evangelistů s jejich zvířecími atributy. Tyto fresky byly bohužel nenávratně zničeny při rekonstrukci kostela v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století.

Freska v klenbě
(foto: Vladislav Podracký)

Hlavní oltář

Hlavní oltář je tvořen predelou s tabernáklem a centrálním oltářním obrazem, který zobrazuje patrona kostela, sv. Vavřince. Mezi oltářem a obrazem jsou sochy čtyř andělů, dva andělé pak přidržují samotné plátno. Nad bohatě zdobeným tabernáklem je kříž s ukřižovaným Ježíšem Kristem, nad ním Duch Svatý (zobrazený jako bílá holubice) a na samém vrcholu oltáře je socha Boha Otce. Oltář je rozšířen postranními brankami, na jejichž vrcholech jsou umístěny barokní sochy - na epištolní straně je sv. Jan Nepomucký, na evangelní straně se nachází sv. Juda Tadeáš.

Oltář pochází z roku 1835 - kreslený návrh a oltářní obraz vytvořil Maurus Fuchs z Tirschenreuthu, řezbářská práce je dílem Josefa Fischera z Plané. Autorem andělů po stranách plátna je chebský umělec Christoph Wollner - řezby vznikly r. 1837.

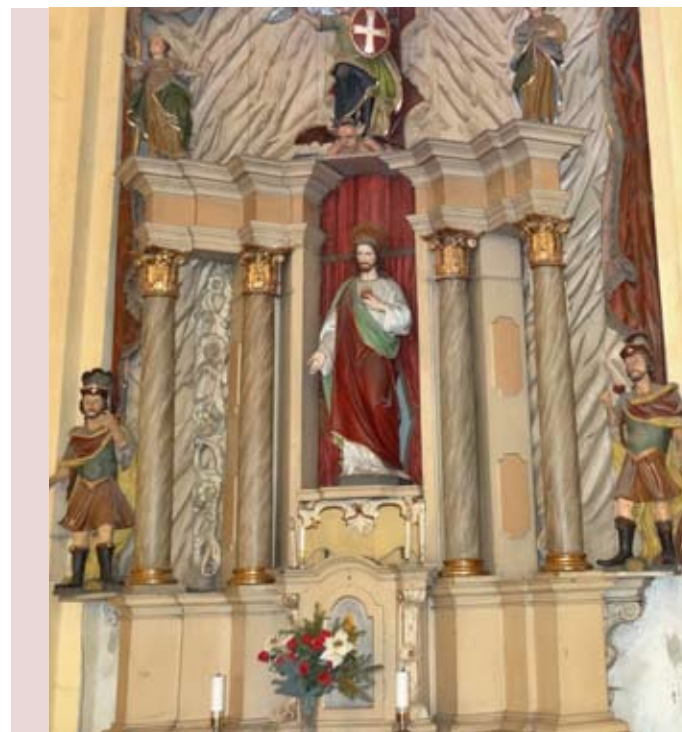
Umělecky nejzajímavějším prvkem celého hlavního oltáře je ústřední obraz umučení sv. Vavřince. Starší oltářní plátno bylo nejspíše regionální prací, která byla počátkem 19. století v tak špatném stavu, že byla při tvorbě nového oltáře nahrazena novým obrazem z dílny Mauruse Fuchse z Tirschenreuthu. Rozměrný a velmi hodnotný obraz představuje smrt svatého Vavřince a jeho přijetí mezi svaté. V centru malby je nadnášen anděl samotný světec, jehož v nebesích vítá svatý Sixtus II. - papež, který zemřel mučednickou smrtí jen pár dní před Vavřincem. V horní části je pak Svatá Trojice - otec, syn a duch svatý. V levém dolním rohu obrazu je pak scéna umučení svatého Vavřince, který byl římskými vojáky upálen na roštu.

Hlavní oltář
(foto: Vladislav Podracký)

Boční oltáře chodovského chrámu

U stěn hlavní lodi kostela jsou čtyři boční oltáře. Na severní straně stojí dva mariánské oltáře. Vedle triumfálního oblouku se nachází oltář Panny Marie, na jehož stranách jsou umístěny sochy svatého Jana Křtitele a svatého Josefa. V druhé polovině 20. století byl

Boční oltář na epištolní straně
(foto: Ivana Sarkányová)

na místo Panny Marie umístěn amatérský obraz Jana Nepomuka Neumanna (dnes již sejmутý) a v rámci přestavby oltáře byla neodborně přestavěna jeho výzdoba.

V zadní části kostela je na evangelní straně umístěn oltář Panny Marie Karmelské. Oltář je bohatě zdoben vyřezávanými vzory a patří k umělecky nejzajímavějším dílům chodovského kostela. Po stranách retabula jsou umístěny sochy svatého Jáchyma a svaté Anny, rodičů Panny Marie. Tyto sochy jsou s největší pravděpodobností starší než samotný oltář a původně byly zřejmě součástí výzdoby starého chodovského kostela.

Naproti oltáři Panny Marie Karmelské v zadní části kostela stojí rokokový oltář svatého Aloise Gonzagy, v jehož středu je umístěn

barokní obraz zobrazující světce v podobě mladého jezuitského kněze se svými atributy - krucifixem a lilii. Na bocích oltáře jsou sochy dvou „rytířských“ světců - po levé straně je to svatý Václav a po pravé straně svatý Jiří. Oltář je bohatě zdoben řezbami s přírodními motivy.

Největší chodovský postranní oltář stojí vedle triumfálního oblouku na epištolní straně chrámu. Oltář je tvořen čtyřmi velkými korintskými sloupy s imitací mramoru a mohutným baldachýnem. Ve středu oltáře je umístěna socha Ježíše Krista, který pravou rukou ukazuje ránu na své dlani a levou rukou na své srdce. Původně byl oltář zasvěcen archandělovi Michaelovi, který je zobrazen na vrcholu oltáře, kterak ohnivým mečem zabíjí d'ábla.

Křížová cesta

Významnou uměleckou památkou chodovského kostela je cyklus čtrnácti pláten s tematikou křížové cesty. První křížová cesta byla vytvořena v roce 1778 a v polovině 19. století došlo k přemalování některých pláten místními malíři.

Jako celek je chodovská křížová cesta významnou ukázkou regionálního malířství.

Kostelní krypta

Společně s kostelem byla vybudována i krypta pod hlavní lodí, ve které byl již v roce 1733 pohřben zakladatel kostela Franz Flamin von Plankenheim. V následujícím roce tam byly přeneseny i ostatky jeho rodičů Jana Viléma a Ursuly von Plankenheim. Dnes je v hrobce pohřbeno deset příslušníků této šlechtické rodiny.

Hodiny a zvony

Ze tří zvonů, umístěných původně v kostelní věži, zůstal jen nejstarší zvon Jan Vilém z roku 1658, na který se již nezvoní. V roce 1847

Zvon
(foto: Ivana Sarkányová)

nechal město Loket na věž umístit tři hodinové ciferníky s hodinovým strojem, ke kterým v roce 1878 přibily dva bronzové gongy ohlašující přesný čas. Tyto gongy jsou dnes součástí expozice v síni tradic v městské knihovně a nesou nápis GROS MYCH JOS: DIEPOLDT IN PRAG 1878.

Varhany

Nejstarší chodovské varhany pocházely z roku 1667 a po dokončení nového kostela v roce 1733 do něj byly varhany přeneseny.

Fungovaly až do roku 1850, kdy chebský varhanář Ignác Müller postavil nové. Ty byly roku 1908 pneumatizovány varhanářskou firmou Julia Jahna z Drážďan a v roce 1943 je zcela přestavěla firma Keller ze Selbu. Z původních varhan se zachovalo jen několik částí: faldový měch, vzduchovody, přední část skříně a asi 60% původních píšťal.

Pohled na varhany
1944